DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 18 november 1999 *

I mål C-442/97,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG), från Arbeidsrechtbank Brygge (Belgien), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Jozef van Coile

och

Rijksdienst voor Pensioenen,

angående tolkningen av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess lydelse enligt rådets

* Rättegångsspråk: nederländska.

förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992 (EGT L 136, s. 7, svensk specialutgåva, område 5, volym 5, s. 130),

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden D.A.O. Edward, (referent) samt domarna J.C. Moitinho de Almeida, L. Sevón, J.-P. Puissochet och M. Wathelet,

generaladvokat: S. Alber,

justitiesekreterare: byrådirektören L. Hewlett,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Rijksdienst voor Pensioenen, genom byrådirektören G. Perl,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske rådgivaren P.J. Kuijper, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 24 mars 1999 av: Rijksdienst voor Pensioenen, företrätt av biträdande rådgivaren J.C.A. De Clerck, och kommissionen, företrädd av P.J. Kuijper,

och efter att den 18 maj 1999 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Arbeidsrechtbank Brygge har genom beslut av den 22 december 1997, som inkom till domstolen den 30 december samma år, begärt att domstolen enligt artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG) skall meddela ett förhandsavgörande avseende en fråga om tolkningen av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992 (EGT L 136, s. 7, svensk specialutgåva, område 5, volym 5, s. 130, nedan kallad förordning nr 1408/71).

2 Frågan har uppkommit i en tvist mellan Jozef van Coile och Rijksdienst voor Pensioenen (nedan kallat RVP) angående beviljande av ålderspension.

Gemenskapsrätten

3 Artikel 46.1 a i förordning nr 1408/71 har följande lydelse:

"1. Om de villkor som krävs enligt en medlemsstats lagstiftning för rätt till förmåner har uppfyllts utan tillämpning av artikel 45 [beaktande av andra

försäkrings- eller bosättningsperioder] eller artikel 40.3 [invaliditetsförmåner], skall följande regler gälla:

a) Den behöriga institutionen skall beräkna det förmånsbelopp som skall utbetalas

i) å ena sidan, endast enligt bestämmelserna i den lagstiftning som den tillämpar,

ii) å andra sidan,..."

4 Genom förordning nr 1248/92 har även en artikel 46b införts i förordning nr 1408/71, vilken innehåller särskilda bestämmelser om sammanträffande av förmåner av samma slag som skall utbetalas enligt två eller flera medlemsstaters lagstiftning. Punkt 2 i denna artikel har följande lydelse:

"Bestämmelser om minskning, innehållande eller indragning enligt en medlemsstats lagstiftning skall tillämpas på en förmån som beräknas i enlighet med artikel 46.1 a i endast om förmånen är

a) antingen en förmån som avses i bilaga 4 D, vars storlek inte beror på de fullgjorda försäkrings- eller bosättningsperiodernas längd,

eller

b) en förmån, vars storlek bestäms på grundval av en tillgodoräknad period som anses vara fullgjord mellan den dag då försäkringsfallet inträffade och en senare dag. I det senare fallet skall nämnda bestämmelser tillämpas vid sammanträffande av en sådan förmån

i) antingen med en förmån av samma slag, såvida inte en överenskommelse har slutits mellan två eller flera medlemsstater som föreskriver att en och samma tillgodoräknad period inte får beaktas två eller flera gånger,

ii) eller med en förmån av det slag som avses i a.

Förmåner och överenskommelser som avses i b anges i bilaga 4 D."

5 De ändringar av förordning nr 1408/71 som har skett genom förordning nr 1248/92 påverkar inte den princip som uttrycks i bestämmelsen, utan ändringarna består endast i att exakta gränser fastställs för tillämpningen av nationella kumulationsförbud (dom av den 22 oktober 1998 i mål C-143/97, Conti, REG 1998, s. I-6365, punkt 19).

Den belgiska lagstiftningen

6 Tvisten vid den nationella domstolen rör tillämpningen av artikel 32b i kunglig kungörelse av den 21 december 1967 om allmänna bestämmelser för löntagares

ålderspension och efterlevandepension, i dess lydelse enligt kunglig kungörelse av den 5 april 1976 (*Moniteur belge* av den 8 april 1976).

7 I artikel 15 tredje stycket i kunglig kungörelse nr 50 av den 24 oktober 1967 (*Moniteur belge* av den 27 oktober 1967) föreskrivs följande:

"Kunglig Majestät skall fastställa regler för bevisning om anställning som ger rätt till ålderspension och regler för hur icke styrkta försäkringsperioder kan jämställas med anställningsperioder."

8 Artikel 32b femte och sjätte stycket i kunglig kungörelse av den 21 december 1967, vilken antagits med stöd av kunglig kungörelse nr 50, har följande lydelse:

"Den arbetstagare som i denna egenskap har utfört arbete under perioden mellan den 1 januari 1938 och den 1 januari 1945 och för vilken en avgift har betalats, vilket belopp uppgår till det årsbelopp som anges i andra stycket, skall anses ha betalat tillräckliga avgifter för att det skall anses styrkt att det har förelegat en sedvanlig och huvudsaklig anställning under hela perioden mellan den dag då den styrkta anställningsperioden gick till ända och den 1 januari 1946.

Presumtionen i de två ovanstående styckena kan endast brytas för den anställningsperiod för vilken den berörde har anspråk på pension enligt ett annat belgiskt pensionssystem, med undantag för systemet för egenföretagare, eller

enligt ett utländskt pensionssystem. Presumtionen bryts också om den berörde styrker att han arbetat som gruvarbetare, sjöman eller fiskare."

9 Denna presumtion brukar kallas "krigsårspresumtionen".

10 Bestämmelserna i artikel 32b i kunglig kungörelse av den 21 december 1967 har upphävts genom artikel 50.1 första stycket i kunglig kungörelse av den 4 december 1990 (*Moniteur belge* av den 20 december 1990) men gäller fortfarande för ålderspensioner som, i likhet med Jozef van Coiles pension, faktiskt började utbetalas före den 1 januari 1991.

Tvisten vid den nationella domstolen

11 Jozef van Coile, som är född år 1924, arbetade i Belgien från oktober 1941 till mars 1943, och sedan från oktober 1945. Under mellantiden arbetade han i Tyskland från mars 1943 till maj 1945, först i Nürnberg och sedan i Dresdentrakten.

12 Den 22 september 1988 ansökte Jozef van Coile om belgisk pension för arbetstagare med verkan från och med den 1 september 1989. Vid ungefär samma tidpunkt ansökte han om pension för arbetstagare vid behörig myndighet i Förbundsrepubliken Tyskland, vad avser den tid han hade arbetat i Nürnberg.

13 RVP beviljade i preliminärt beslut av den 6 mars 1989 Jozef van Coile pension beräknad med utgångspunkt från en försäkringsperiod om 42/45, varvid åren 1943—1945 helt eller delvis beaktades med stöd av krigsårspresumtionen.

14 Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz beviljade, genom beslut av den 29 januari 1990, Jozef van Coile pension från Förbundsrepubliken Tyskland avseende den tid han hade arbetat i Nürnberg år 1943. RVP fattade därefter ett slutgiltigt beslut den 20 april 1990, i vilket Jozef van Coile beviljades pension med utgångspunkt från en försäkringsperiod med början i oktober 1941 och en andel på 41/45, i vilken den tid som han arbetat i Dresden-trakten inbegreps.

15 Efter Tysklands återförening år 1990 ansökte Jozef van Coile den 12 januari 1995 om tysk pension även för den period som han hade arbetat i den forna Tyska demokratiska republiken, vid Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz. Genom beslut av den 19 juni 1995 beviljade Landesversicherungsanstalt Rheinprovinz honom en pension, med verkan från och med den 1 januari 1995, i vilken hela den tid han hade arbetat i Tyskland, inbegripet tiden i forna DDR, tillgodoräknades honom.

16 Till följd av detta pensionsbeslut gjorde RVP, den 26 juli 1995, en ny beräkning av Jozef van Coiles belgiska pension. Till skillnad från RVP:s tidigare beslut beräknades pensionsbeloppet nu med utgångspunkt från en andel på 40/45 och inte på 41/45, eftersom krigsårspresumtionen hade brutits vad avser de försäkringsperioder för vilka Jozef van Coile har rätt till tysk pension. Eftersom summan av den belgiska och den tyska pensionen var högre än pensionen enligt "intern rätt" beviljade RVP, i enlighet med artikel 50 i förordning nr 1408/71, inget tillägg.

17 Jozef van Coile överklagade RVP:s beslut till Arbeidsrechtbank Brygge och åberopade härvid gemenskapsrätten och domstolens rättspraxis för att visa att

minskningen av hans belgiska pension är oförenlig med reglerna om förbud mot sammanträffande i förordning nr 1408/71, och särskilt artikel 46b.2 i denna förordning.

18 Arbeidsrechtbank Brygge beslutade mot denna bakgrund att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EG-domstolen:

"I artikel 32b femte stycket i kunglig kungörelse av den 21 december 1967 om allmänna bestämmelser för löntagares ålderspension och efterlevandepension föreskrivs följande: 'Den arbetstagare som i denna egenskap har utfört arbete under perioden mellan den 1 januari 1938 och den 1 januari 1945 och för vilken en avgift har betalats, vilket belopp uppgår till det årsbelopp som anges i andra stycket, skall anses ha betalat tillräckliga avgifter för att det skall anses styrkt att det har förelegat en sedvanlig och huvudsaklig anställning under hela perioden mellan den dag då den styrkta anställningsperioden gick till ända och den 1 januari 1946.'

I artikel 32b sjätte stycket i ovannämnda kungliga kungörelse av den 21 december 1967 föreskrivs följande: 'Presumtionen i de två ovanstående styckena kan endast brytas för den anställningsperiod för vilken den berörde har anspråk på pension enligt ett annat belgiskt pensionssystem, med undantag för systemet för egenföretagare, eller enligt ett utländskt pensionssystem.'

Är en bestämmelse såsom den i artikel 32b sjätte stycket i kunglig kungörelse av den 21 december 1967 en sådan bestämmelse om minskning, innehållande eller indragning enligt en medlemsstats lagstiftning i den mening som avses i 46b.2 i

förordning nr 1408/71, som inte är tillämplig på en förmån som har beräknats i enlighet med artikel 46.1 a i?"

Tolkningsfrågan

19 Den nationella domstolen vill genom sin tolkningsfråga i huvudsak få veta huruvida en nationell bestämmelse av sådant slag som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, som innebär att en arbetstagare som i denna egenskap har utfört arbete under perioden mellan den 1 januari 1938 och den 1 januari 1945, och för vilken en minimiavgift har betalats till ett socialförsäkringssystem i den berörda medlemsstaten, skall anses ha betalat tillräckliga avgifter för att det skall anses styrkt att det har förelegat en sedvanlig och huvudsaklig anställning under hela perioden mellan den dag då den styrkta anställningsperioden gick till ända och den 1 januari 1946, men där denna presumtion inte gäller för anställningsperioder för vilka den berörda personen erhåller pension enligt en annan medlemsstats pensionssystem, utgör en bestämmelse om minskning, innehållande eller indragning i den mening som avses i förordning nr 1408/71.

20 RVP och kommissionen anser att denna fråga skall besvaras nekande.

21 RVP har bland annat anmärkt att den belgiska lagstiftaren infört krigsårspresumtionen för att garantera att en person som haft anställning före kriget och som till följd av krigshändelser varit tvungen att avbryta sitt arbete, med den följden att han inte kan styrka att han under denna period fortsatt att bygga upp en rätt till pension på samma sätt som tidigare, inte lider skada därav.

22 För att en pension inte skall beviljas två gånger för en och samma period anses denna presumtion ha brutits om det framgår att den berörda personen inte har

arbetat i Belgien och därvid omfattats av pensionssystemet för arbetstagare under denna period, genom att denne har beviljats pension från en annan medlemsstat för samma period. Enligt RVP rör det sig således om en bevisfråga som lösts genom en presumtion som kan brytas, och vilken inte kan anses som en bestämmelse om minskning.

23 Kommissionen har tillagt att förevarande mål klart skiljer sig från målet Romano (dom av den 4 juni 1985 i mål 58/84, REG 1985, s. 1679) och det ovannämnda målet Conti, i vilka kommissionen hävdade att de nationella bestämmelser som där var i fråga borde kvalificeras som bestämmelser om minskning. Det förstnämnda målet rörde nämligen huruvida en nationell bestämmelse, enligt vilken de fiktiva år av arbete som en arbetstagare i vissa fall kan tillgodoräkna för att uppnå en fullständig försäkringsperiod om 30 år minskades med det antal år som den berörda personen kunde göra anspråk på pension från en annan medlemsstat, utgjorde en bestämmelse om minskning. Det sistnämnda målet rörde hur man skulle kvalificera en bestämmelse om minskning av ett tillägg till ofullständig pension för en gruvarbetare som arbetat minst 25 år i en gruva på grund av andra pensioner som denne erhöll enligt ett annat belgiskt eller utländskt pensionssystem.

24 Enligt kommissionens mening har fiktiva försäkringsår eller kompletterande försäkringsår ingen anknytning till en viss tidsperiod. En försäkrad kan således inte därigenom omfattas av två lagstiftningar vad avser "en och samma" period. I förevarande mål rör det sig dock om en presumtion som är knuten till en viss tidsperiod (andra världskriget) och vilken kan brytas genom bevisning. Den bestämmelse som är i fråga i målet vid den nationella domstolen utgör därför enligt kommissionens mening inte en bestämmelse om minskning.

25 Domstolen vill inledningsvis anmärka att en nationell bestämmelse skall anses vara en bestämmelse om minskning av förmåner, om den beräkningsmetod som den föreskriver innebär att det pensionsbelopp som en person har rätt till minskas

för att personen har rätt till en förmån i en annan medlemsstat (domen i det ovannämnda målet Conti, punkt 25).

26 Domstolen har i samma dom understrukit att de nationella bestämmelserna om minskning av förmåner inte kan undandras de villkor och gränser för tillämpning som föreskrivs i förordning nr 1408/71 genom att de klassificeras som bestämmelser om beräkning av förmåner (domen i det ovannämnda målet Conti, punkt 24).

27 Man kan inte heller inordna sådana nationella bestämmelser under de villkor och gränser för tillämpningsområdet som anges i förordning nr 1408/71 genom att klassificera dem som bevisregler.

28 I målet vid den nationella domstolen ingår krigsårspresumtionen emellertid i en lagstiftning som syftar till att minska de negativa verkningar som andra världskriget har medfört för arbetstagares rätt till pension enligt belgisk lagstiftning.

29 En arbetstagare som i denna egenskap har utfört arbete i Belgien under perioden mellan den 1 januari 1938 och den 1 januari 1945, och för vilken en minimiavgift har betalats till ett socialförsäkringssystem i den berörda medlemsstaten, skall anses ha betalat tillräckliga avgifter för att det skall anses styrkt att det har förelegat en sedvanlig och huvudsaklig anställning under hela perioden mellan den dag då den styrkta anställningsperioden gick till ända och den 1 januari 1946.

30 Denna presumtion har införts bland annat till förmån för arbetstagare som, efter att ha arbetat i Belgien, inte är i stånd att bevisa att de har betalat in tillräckliga

pensionsavgifter under samtliga år som är i fråga, på grund av att handlingar har förstörts eller försvunnit, eller som inte kunnat fortsätta arbeta i Belgien på grund av krigshändelser.

1 Domstolen vill understryka att den presumtion som här är i fråga är en presumtion om att avgifter har inbetalats till det ifrågavarande belgiska pensionssystemet och inte en presumtion om anställning i Belgien. I ett fall som det som är i fråga i målet vid den nationella domstolen kan presumtionen således inte brytas endast av den anledningen att det är ostridigt att sökanden har arbetat i Tyskland under en viss tid. När sökanden beviljades pension för sitt arbete i Tyskland förlorade emellertid de skäl som gjort att den belgiska lagstiftaren infört krigsårspresumtionen sin relevans för sökandens fall.

2 Mot denna bakgrund kan en nationell bestämmelse som föreskriver att krigsårspresumtionen i ett sådant fall inte gäller för perioder av arbete för vilka den berörda personen redan erhåller pension med stöd av ett annat socialförsäkringssystem inte klassificeras som en bestämmelse om "minskning" i den mening som avses i förordning nr 1408/71. En sådan bestämmelse innebär nämligen en naturlig följd av att den berörda personen redan erhåller pension enligt ett annat pensionssystem, vad avser hela eller delar av den tid som denne inte kan bevisa att har betalat in tillräckliga pensionsavgifter till det aktuella belgiska pensionssystemet.

3 Svaret på tolkningsfrågan blir därför att en nationell bestämmelse av sådant slag som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, som innebär att en arbetstagare som i denna egenskap har utfört arbete under perioden mellan den 1 januari 1938 och den 1 januari 1945, och för vilken en minimiavgift har betalats till ett socialförsäkringssystem i den berörda medlemsstaten, skall anses ha betalat tillräckliga avgifter för att det skall anses styrkt att det har förelegat en sedvanlig och huvudsaklig anställning under hela perioden mellan den dag då den

styrkta anställningsperioden gick till ända och den 1 januari 1946, men där denna presumtion inte gäller för anställningsperioder för vilka den berörda personen erhåller pension enligt en annan medlemsstats pensionssystem, inte utgör en bestämmelse om minskning, innehållande eller indragning i den mening som avses i förordning nr 1408/71.

Rättegångskostnader

34 De kostnader som har förorsakats kommissionen, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående den fråga som genom beslut av den 22 december 1997 har ställts av Arbeidsrechtbank Brygge — följande dom:

En nationell bestämmelse av sådant slag som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, som innebär att en arbetstagare som i denna egenskap har utfört arbete under perioden mellan den 1 januari 1938 och den 1 januari 1945 och för

vilken en minimiavgift har betalats till ett socialförsäkringssystem i den berörda medlemsstaten, skall anses ha betalat tillräckliga avgifter för att det skall anses styrkt att det har förelegat en sedvanlig och huvudsaklig anställning under hela perioden mellan den dag då den styrkta anställningsperioden gick till ända och den 1 januari 1946, men där denna presumtion inte gäller för anställningsperioder för vilka den berörda personen erhåller pension enligt en annan medlemsstats pensionssystem, utgör inte en bestämmelse om minskning, innehållande eller indragning i den mening som avses i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1248/92 av den 30 april 1992.

Edward Moitinho de Almeida Sevón

Puissochet Wathelet

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 18 november 1999.

R. Grass

Justitiesekreterare

D.A.O. Edward

Ordförande på femte avdelningen